

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avdelning 2 Enhet 11

DOM
2015-02-10
Meddelad i
Göteborg

Mål nr
13285-14

SÖKANDE

Källtorps Byggnadsaktiebolag AB, 556583-0741

Ombud: Magnus Kyllhed och Olof Johnson
c/o Sveriges Byggindustrier
Box 5054
102 42 Stockholm

MOTPART

Förvaltnings AB Göteborgslokaler, 556082-4897
Box 5265
402 25 Göteborg

Ombud: Advokaten Jimmy Carnelind och Elin Elvgren
MAQS Law Firm Advokatbyrå AB
Box 11918
404 39 Göteborg

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår ansökan.

KONKURRENSVERKET	
2015 -02- 1 0	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

Dok.Id 318026

Postadress Box 53197 400 15 Göteborg	Besöksadress Sten Sturegatan 14	Telefon 031 - 732 70 00 E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se	Telefax 031 - 711 78 59	Expeditionstid måndag - fredag 08:00-16:00
---	---	---	-----------------------------------	---

BAKGRUND

Förvaltnings AB Göteborgslokaler (Göteborgslokaler) har genom förenklat förfarande genomfört en upphandling av *Ombyggnad av lokal för folkhögskola, Hammarkulletorget 61-64*. Av tilldelningsbeslutet den 1 december 2014 framgår att annan anbudsgivare än Källtorps Byggnadsaktiebolag AB har vunnit upphandlingen.

YRKANDEN M.M.

Källtorps Byggnadsaktiebolag AB (Källtorp eller bolaget) ansöker om överprövning och yrkar att upphandlingen ska rättas på så vis att Göteborgslokaler åläggs göra en ny utvärdering vid vilken Källtorp tilldelas kontrakt. Källtorp anför i huvudsak följande.

Det vinnande anbudet från Bergman & Höök Byggnadsaktiebolag (Bergman) har bland annat innehållit icke prissatta reservationer. Anbudet är därför orent och skulle rätteligen ha förkastats. Genom att trots detta anta anbudet har Göteborgslokaler brutit mot likabehandlingsprincipen. Bergman har lämnat fem reservationer:

1. Option på nytt ventilationsaggregat LA-02 tillkommer med 480 000 kr.
2. Golvvajämning (exkl. fallspackling) ingår i vårt anbud med 75 000 kr.
3. Efterlagning/putsning väggar efter rivning ingår med 15 000 kr.
4. Ev. bom undergolv regleras separat, befintligt golvmaterial förutsätts kunna behållas.
5. Arbeten med och inom Föreningslokal och Frd 101 ingår ej.).

Under anbudsförfarandet har Göteborgslokaler meddelat Källtorp genom en projektledare att anbudsgivare inte skulle lämna pris på option för ventilationsaggregat. Trots detta har Bergman lämnat en sådan option. Bergman har också lämnat såväl prissatta som icke prissatta reservationer för kon-

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG****DOM**Sida 3
13285-14

traktsarbeten som rätteligen ska utföras utan tillkommande ersättning enligt förfrågningsunderlaget. Genom att göra så reserverar man sig att utföra angivna arbeten som kontraktsarbeten eller i vart fall bara till vissa angivna belopp eller till belopp som kan anges först när och om de beställs av Göteborgslokaler under kontraktstiden. Förfrågningsunderlaget tillåter inte denna typ av reservationer. Bergman har alltså feltolkat förfrågningsunderlaget och kan därför komma att begära ytterligare ersättning för påstådda tillägsarbeten, arbeten som bland annat Källtorp inkluderat i sitt anbud. Hade Göteborgslokaler genomfört utvärderingen i enlighet med förfrågningsunderlaget och LOU hade Källtorp vunnit upphandlingen. Källtorp har därför lidit skada.

Göteborgslokaler bestrider Källtorps yrkande och anför i huvudsak följande. I dokumentet anbudsformulär har Göteborgslokaler tydliggjort att reservationer och upplysningar om anbudet är tillåtna, vilket självklart inte ska tolkas som att Göteborgslokaler förbehållit sig rätten att acceptera vad som i praxis betecknas som otillåtna reservationer. Källtorp har efter tilldelningsbeslutet haft invändningar mot Bergmans anbud och Göteborgslokaler har därefter vid förnyad granskning av anbudet begärt in förtydliganden från Källtorp och Bergman. Bergman har kommit in med tillfredsställande förklaringar avseende vad som ingår i Bergmans anbud. Göteborgslokaler bedömer därför att Bergmans anbud uppfyller samtliga obligatoriska krav och att anbudet inte innehåller några otillåtna reservationer. Bergmans anbud innehåller information i form av en obligatorisk uppgift samt fyra upplysningar. Bergman har lämnat erforderliga uppgifter om ventilationsaggregatet. Bergman har inte lämnat någon otillåten reservation rörande prisuppgifter för golvvajjning och efterlagning. Anbudsgivarna har anta att tidigare arbeten i befintliga lokaler är fackmannamässigt utförda. Om så inte är fallet och detta visar sig under entreprenadens gång så har leverantören såväl en rätt som skyldighet att i enlighet med bestämmelserna i ABT 06 utföra ändrings-, tillkommande- och avgåendearbeten

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG****DOM**Sida 4
13285-14

(ÄTA-arbeten). Bergmans uppgifter får ses som en upplysning om hur Bergman bedömt fackmässigheten vid besök i lokalerna. Detsamma gäller Bergmans uppgifter kopplade till undergolv. Arbeten till följd av bom i undergolv regleras enligt nu nämnda ÄTA-bestämmelser. Arbeten med och inom föreningslokal och 101 Frd har redan utförts och har aldrig ingått i de arbeten som ska utföras i enlighet med förfrågningsunderlaget och kan således inte utgöra någon reservation. Däremot har Källtorp genom förtydligande bekräftat att bolaget inte uppfyller samtliga krav och bolaget utgör därför inte någon potentiell leverantör och kan inte lida skada. Källtorp har i förtydligandet bekräftat att bolaget saknar uppgift om optionskostnad (alternativ kostnad för ventilationsaggregat), vilket varit ett krav i upphandlingen. Orsaken härtill synes vara att Källtorp erhållit en uppgift från Göteborgslokalers konsult om att det inte skulle vara några optioner i anbudet. En muntlig uppgift påverkar under alla förhållanden inte de krav som anbudsgivarna har att uppfylla. De administrativa föreskrifterna innehåller också en tydlig bestämmelse om skriftlighet i punkt AFB.25 vilken inte har följts. Oavsett hur den muntliga uppgiften har utformats har den inte givit Källtorp en grund för en överprövningsansökan. Källtorps kravbrist innebär att frågan om Bergmans anbud innehåller en otillåten reservation eller inte saknar betydelse. Göteborgslokaler har vid utvärderingen av inkomna anbud behandlat samtliga anbudsgivare lika beträffande uppgifter eller frånvaron av uppgifter kopplade till reservationer/upplysningar i anbudsformuläret. Källtorp uppfyller inte skaderekvisitet och bolagets ansökan ska därför avslås, jfr bland annat Kammarrätten i Göteborgs mål nr 3244--3245-13. Trots Källtorps ansökan har Göteborgslokaler en möjlighet att rätta det meddelade tilldelningsbeslutet och om så sker kommer Källtorps anbud att uteslutas. Förvaltningsrätten bör i den pågående processen som grund för avslagsbeslut även kunna beakta den praxis som följer av Kammarrätten i Göteborgs mål nr 6928-13.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG****DOM**Sida 5
13285-14

Källtorp har i yttrande anfört tilläggsvis bland annat följande. Källtorp har under anbudstiden utgått ifrån att inget pris på nytt ventilationsaggregat LA-02 skulle lämnas. Bolaget har heller inte reserverat sig mot golvvajämning exklusive fallspackling. Av kontraktshandlingarna framgår att golvvajämning inklusive fallspackling är erforderligt vilket Källtorp har med i anbudssumman för samtliga arbeten enligt förfrågningsunderlaget. Källtorp har med samtliga de saker som Bergman gjort reservationer för i sitt anbud. Det framgår inte av förfrågningsunderlaget att anbudsgivarna har rätt eller möjlighet att lämna oprissatta eller prissatta reservationer. Anbudet ska således vara rent. Att Göteborgslokaler i sitt standardiserade anbudsformulär har en kolumn med rubriken "Reservationer/Upplysningar" ändrar inte på detta faktum. Göteborgslokaler har låtit Bergman göra en ändring och komplettering av sitt anbud men försöker dölja det genom att kalla det för förtydligande. Vid en snabb genomgång av Bergmans svar till Göteborgslokaler framgår det som att det bolaget tar tillbaka samtliga anbudsreservationer i och med att de svarat nej på Göteborgslokalers frågor. Det rör sig om en otillåten komplettering. Det är oklart om övriga anbudsgivare beretts möjlighet att "rätta" sina anbud de med. Göteborgslokaler har genom sitt agerande tillåtit Bergman att lämna anbud med alternativt utförande. Källtorp har lämnat ett rent anbud och har således lidit skada av Göteborgslokalers agerande. Källtorp vidhåller att Göteborgslokalers projektledare lämnat uppgifter till Källtorp om att option på nytt ventilationsaggregat LA-02 skulle utgå ur förfrågan efter annonsering och under anbudsförloppet.

Göteborgslokaler har i yttrande anfört tilläggsvis i huvudsak följande. Källtorps anbud saknar alla krävda uppgifter och får inte utvärderas. Göteborgslokaler har heller inte haft rätt att låta Källtorp komplettera sitt anbud i efterhand eftersom det skulle fordra att en helt ny sakuppgift tillfördes anbudet och förhandling får inte elda till att en kravbrist åtgärdas, jfr Kammarrätten i Göteborgs mål nr 872-12. Det är beklagligt att Göteborgs-

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG****DOM**Sida 6
13285-14

lokalers konsult lämnat en muntlig uppgift som är motstridig bestämmelserna i förfrågningsunderlaget. Uppgifterna som lämnats till samtliga anbudsgivare medför dock inte att Göteborgslokaler kan frångå det aktuella kravet. Av praxis följer att rättsverkan av konsulters uppgifter får prövas i allmän domstol, jfr bland annat NJA 2013 s 909. Bergman har i viss del lämnat otydliga uppgifter som kan tolkas i olika riktningar varför Göteborgslokaler ställt en öppen fråga till Bergman. Bergmans svar har tydliggjort att Bergmans anbud inte innehåller någon reservation. Bergmans svar har inte inneburit att några nya sakuppgifter tillförts anbudet. Göteborgslokaler har därför ägt rätt att lägga kompletteringen till grund för sin prövning av Bergmans anbud. Bergman är bunden av sitt anbud och har ingen möjlighet att åberopa de tidigare otydliga uppgifterna för att erhålla annan betalning än vad anbudet i kombination med förfrågningsunderlagets möjligheter till ÅTA-arbeten medger. Bergman har inte lämnat något anbud med alternativa utföranden.

SKÅLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE*Tillämpliga bestämmelser*

Enligt 1 kap. 9 § LOU ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

Av 16 kap. 6 § LOU framgår att om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts.

Av 9 kap. 8 § andra stycket LOU framgår att en upphandlande myndighet får begära att en anbudsansökan eller ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning.

Utredningen

Av förfrågningsunderlaget kan bl.a. annat utläsas följande.

AFB.22 Förteckning över förfrågningsunderlag

Anbudsgivare är skyldig att själv kontrollera att fullständigt förfrågningsunderlag enligt förteckningen erhållits.

1. Ändringar i ABT 06 som är upptagna i sammanställning i administrativa föreskrifter.
2. ABT 06 (Bifogas ej)
3. Förfrågningsunderlag
4. Övriga handlingar
5. Anbudsformulär

Övriga handlingar

- A-handlingar enligt bilaga A2 i Handlingsförteckning A
- E-handlingar enligt bilaga E2 Handlingsförteckning E
- V-handlingar enligt bilaga VVS2 Handlingsförteckning VVS och styr

AFB.25 Frågor under anbudstiden

Frågor med anledning av förfrågningsunderlaget ska ställas skriftligen via e-post till beställaren. Beställaren lämnar lika och skriftliga svar till alla anbudsgivare.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG****DOM**Sida 8
13285-14**AFB.31 Anbuds form och innehåll**

Anbud skall avges skriftligt i enlighet med bifogat anbudsformulär och inlämnas i slutet märkt kuvert. Om så ej sker äger Beställaren rätt att förkasta anbudet. Önskar anbudsgivaren lämna ytterligare information till sitt anbud skall det göras som bilagor till anbudsformuläret, dessa bilagor skall förtecknas på avsedd plats i anbudsformuläret.

Är inte anbudsformuläret till alla delar ifyllt och/eller begärda uppgifter inte inlämnade kan anbudet komma att förkastas.

BILAGA OPTION

Som option skall alternativ kostnad för att ersätta befintligt aggregat TA2/FA2 med nytt aggregat LA02 enligt nedan angivna premisser anges.

...

Anbudsformulär**3. Reservationer / Upplysningar**

(om reservationer eller övrig upplysning inte får plats på rader nedan kan extra sida biläggas)

...

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrättens prövning utgör en kontroll av om det finns skäl att ingripa mot upphandlingen på grund av att den upphandlande myndigheten har brutit mot principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i lagen. Förvaltningsrätten ska endast beakta de grunder som sökanden har framfört i målet (jfr Högsta förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 2009 ref. 69).

Källtorp har anfört att Bergmans anbud inte är rent och att det inte borde ha utvärderats eftersom det innehåller vissa reservationer. I anbudsformuläret

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG****DOM**Sida 9
13285-14

anges att uppgifter om reservationer och upplysningar ska lämnas i en särskild tabell eller på en extra sida som i så fall ska biläggas anbudet. Eftersom det således tillåts att sådana uppgifter lämnas vid anbudsgivande kan endast den omständigheten att Bergman lämnat uppgifter i tabellen inte anses innebära att deras anbud borde ha förkastats.

Av utredningen i målet framgår att Göteborgslokaler efter att Källtorp kommit med synpunkter på tilldelningen och Göteborgslokalers syn på Bergmans anbud återigen gått igenom anbudet. Göteborgslokaler har då begärt in förtydliganden från såväl Bergman som från Källtorp. Frågorna till Bergman har gällt de reservationer och upplysningar som det bolaget ställt upp i ovan nämnda tabell i deras anbudsformulär för att få ett förtydligande om vad som gäller rörande golvvävning och efterlagning/putsning av väggar efter rivning. I anbudsformulärets tabell för reservationer har Bergman angett 75 000 kr avseende golvvävning och 15 000 kr avseende efterlagning/putsning. I sitt svar till Göteborgslokaler har Bergman uppgett att de angivna summorna ingår i deras anbudspris och att det inte ska tolkas som att anbudssumman inte gäller för det fall att det kommer att krävas arbete som överstiger de angivna summorna.

Det anges i kommentaren till 9 kap. 8 § LOU att möjligheten att tillåta förtydliganden bör utnyttjas restriktivt så att risken för särbehandling undviks. Genom begrepp som förtydliganden och komplettering framgår att det endast är redan ingivna uppgifter som får konkretiseras. Tidigare lämnade uppgifter får inte ändras eller ersättas av helt nya uppgifter. Av de svar som Bergman har lämnat till Göteborgslokaler framgår att Bergmans anbudssumma inte har ändrats och några nya uppgifter kan inte heller anses ha tillförts anbudet. Det har inte heller kommit fram att Göteborgslokalers agerande medfört att någon anbudsgivare särbehandlats eller att det har varit fråga om någon slags konkurrensbegränsning. Göteborgslokaler kan

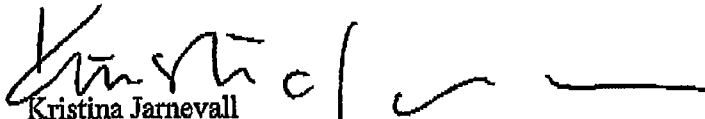
**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG****DOM**Sida 10
13285-14

varken härigenom eller på annat sätt anses ha brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i LOU.

Källtorp har under handläggningen hos Göteborgslokaler fått muntlig uppgift om att anbudsgivare inte skulle lämna pris på option för ventilationsaggregat. Denna uppgift har visat sig inte stämma överens med vad som uttrycks i förfrågningsunderlaget. Förvaltningsrätten konstaterar att en eventuell talan om skadestånd på grund av Göteborgslokalers agerande ska väckas vid allmän domstol.

Av förfrågningsunderlaget kan bland annat utläsas att en anbudsgivare är skyldig att själv kontrollera att fullständigt förfrågningsunderlag erhållits och att frågor med anledning av förfrågningsunderlaget ska ställas skriftligen via e-post till beställaren. Det anges vidare i bilaga Option, som är en del av förfrågningsunderlaget, att som option ska alternativ kostnad för att ersätta befintligt aggregat med ett nytt enligt vissa premisser anges. Det rör sig således om ett tydligt krav i upphandlingen. Bergman har i sitt anbud angett kostnad för sådan option. Källtorp har däremot inte lämnat en sådan uppgift. Det har i målet inte kommit fram att någon fråga angående om kostnad för option ska anges eller inte har kommit in till Göteborgslokaler. Källtorp har inte uppfyllt det aktuella kravet. Eftersom inte alla krav är uppfyllda från Källtorps sida borde deras anbud inte ha utvärderats och bolaget har således inte riskerat att lida någon skada i upphandlingen.

Mot ovanstående bakgrund saknas det förutsättningar för ett ingripande enligt LOU, varför Källtorps ansökan ska avslås.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG****DOM**Sida 11
13285-14**HUR MAN ÖVERKLAGAR**, se bilaga 1 (DV 3109/1B LOU)

Kristina Jarnevall
Rådman

Föredragande i målet har varit föredragande juristen Markus Zander.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg. Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att prövningstillstånd meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betviva riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer

till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.